

Femte søndag efter påske 2024

Salmer: 755, 376, 417, 266, 12

Kom, Herre Jesus. Amen.

Es 44, 1-8, Rom 8, 24-28, Joh 17, 1-11

Det er i dag årsdagen for Danmarks befrielse, og det er kommet på mode at stille sig sentimentalt an i forhold til de gamle modstandsfolk. Det vil jeg ikke, jeg vil forsøge at uddrage en lære, og jeg vil begynde med nogle tanker, teologen Regin Prenter gjorde sig udner besættelsen om det kristne menneskes begrundelse for at gøre modstand. Man skal huske på, at den danske regering, som bestod af demokratisk valgte politikere, indgik i et tæt og ofte proaktivt samarbejde med den tyske besættelsesmagt, hvilket vakte stor vrede hos en del mennesker, men selv om nogle skulle tænke, at det er et let valg i den situation at gå til modstand, så var det jo ikke sådan. Der skal virkelig tungtvejende grunde til det, især når modstanden også kommer til at gælde den

siddende regering. Regin Prenter havde indset, at de store ideologier, hvoraf den ene, nazismen, befandt sig i Danmark, var mytologiske, hedenske og dæmoniske. De var totale i deres syn på mennesket og verden, og de kunne kun mødes af en total kristendom. Det totale ved kristendommen er, at Gud blev menneske i Jesus Kristus, og han kaster lys over ethvert hjørne af menneskelivet. Derfor drejer kristendommen sig altså om menneskets eksistens fra yderst til inderst. Når Jesus et sted siger, at hans rige ikke er *af* denne verden, så betyder det ikke, at det ikke er *i* denne verden. Gud er tilstede i dåbens vand, og i brødet og vinen, som vi modtager ved altergangen, han sanses bag sit skaberværk, og vi kan som hans skabninger tage del i hele skaberværkets lovsang, vi kan lytte til Guds ord og handle derefter. Gud øver altså stadig sin gerning i verden, og når dét er udgangspunktet, så gives der også et særligt syn på verden og vor gerning i den. Når den kristne står overfor en dæmoni som nazismen, skal han spørge sig selv: Hvad gjorde Jesus ved dæmonerne?

Svaret er, at han gik til angreb! Han dyrkede ikke sin åndelighed, men kæmpede mod alt, hvad der ødelagde livet for menneskene, det være sig sygdom og død, de omtalte dæmoner, uvejrl, tvivl, løgn, hykleri – alt, hvad der kommer fra den Onde.

For os kan det virke provokerende at se Jesus som en slags befalingsmand, der sender kristne krigere ud i verden, men har Prenter ret i, at Guds rige er *i* verden ved Jesus Kristus, så er Gud kommet nær alt det, vi er nær ved, og dermed bliver hans kamp for næsten også vor kamp. Og for Prenter ligger det opbyggelige i, at gør man det rette, så vinder man trods nederlag, for kan Gud dømme os til Golgata, kan han også rejse os fra graven. Prenter var ikke alene om disse tanker, og det skal jeg vende tilbage til.

Når jeg tager disse tanker op i dag, er det fordi de blev afgørende for mange af de kristne modstandsfolk, og dertil rummer de stadig nogle meget væsentlige eksistentielle overvejelser og erfaringer, som vi kan

drage nytte af, og som har deres rod i dagens tekster, der handler om den mulighed for at få del i Gud eller for at blive en del af ham, som troen giver. De handler endvidere om, hvad det vil sige at være et gudsfolk. Hos Esajas hører vi, at Gud har grundlagt et evigt folk, og hvordan det kommer endeligt til udtryk, ser vi af Jesu bøn til Faderen om, at han kan give evigt liv til alle mennesker, som Faderen har givet ham magten over. Så på det jordiske plan er der et udvalgt Gudsfolk, Jakobs folk, og på det himmelske plan er dette folk menneskeheden, hvor – med Jesu ord – *»alt mit er dit, og dit er mit, og jeg er herliggjort i dem«*. Han beder endvidere sin fader om at holde menneskene fast ved hans navn, *»for at de kan være ét ligesom vi«*. Gennem troen bliver vi ét med Gud på samme måde som Jesus er det.

Igennem tiden har mange kristne folk spejlet sig i jødefolket, hvor man har set jordens folk som en mangfoldighed af Gudsfolk, og det kan udmønte sig

positivt, hvis det afføder taknemmelighed for og glæde over det land, man har fået skænket, forsvars- og offervilje, bare for at nævne nogle eksempler. Det var bl.a Grundtvigs tanke om et borgerskab i himlen – »lyksaligt det folk, der har øre for klang herovenfra«. Det kan også udarte, så man føler sig hævet over alle andre folk, og forsvinder Gud ud af liningen, bliver det direkte til dæmoni og hedenskab, hvilket nazismen som nævnt er et lysende eksempel på. Og nu kommer vi til Prenters tanker, som der fandtes lignende af i anden modstandskamp end den danske, nemlig hos den tyske modstandsgruppe *Weißer Rose*, *Den hvide rose*, som der er lavet en yderst seværdig film om. To af dens medlemmer var Sophie og Hans Scholl, som kom fra et kristent, humanistisk hjem, og selv om Sophie som ganske ung tilsluttede sig den nazistiske ungdomsorganisation Bund Deutscher Mädel, blev hun snart kritisk overfor regimet takket være sit hjem, der bestemt ikke støttede nazistyrer. I løbet af krigen blev hun og broderen, der havde været ved østfronten og

derefter vendt sig kraftigt imod regimet, aktive i *Den hvide rose*, hvis modstandsaktiviteter bestod i at uddele flyveblade, hvorpå de bl.a. skrev følgende: »*Ingenting er mere uværdigt for et kulturfolk end uden modstand at lade sig regere af en ansvarsløs herskerklike, som drives af dunkle kræfter.*« For gruppens medlemmer var det altså æreløst at lade sig lede af dunkle kræfter som nazisterne. Og da det var strengt forbudt at ytre den slags holdninger, blev flyvebladene betragtet ikke alene som den civile ulydighed det var, men som et forræderi mod styret. Det samme gjorde sig gældende herhjemme.

Derfor blev der slået hårdt ned på alle gruppens medlemmer med dødsstraf ved guillotinering. Sophie Scholl blev forhørt af politikommisæren Robert Mohr, som havde sympati for den unge kvinde, og som derfor ønskede at hjælpe hende ud af suppedasen. Forhørsprotokollen har overlevet, og den er udgangspunktet for forhørsscenen i filmen. Her overværer vi en yderst interessant samtale mellem en

ung kvinde, som er helt bevidst om sit tilhørsforhold til Gud, og som derfor er parat til at betale prisen for sin overbevisning, og systemets mand, der dog har så megen sympati for hende, at han forsøger at redde hende til livet i denne verden. Og deres samtale begynder ved folket, som de begge bekymrer sig for, Mohr, fordi han mener, at det bedste for folket er at ville ét, nemlig at rejse sig fra 1. verdenskrigs aske og gennem det nazistiske projekt opnå velstand, frihed og ære på slagmarken. Det projekt modarbejder Sophie Scholl med sine flyvesedler og deres ulovlige indhold. Hendes handlinger er til gengæld drevet af trangen til at åbne folkets øjne for den vanære, der venter det p.g.a. dets handlinger i Europa, hun ønsker at lede folket på rette vej. I hendes øjne har Hitlers Tyskland tabt, selv om det skulle vinde krigen, fordi det er kommet bort fra sin Gud.

Men så er der jo loven, siger Mohr, hvis den ikke gælder uanset hvem, der har skrevet den, så vil der jo herske

kaos, og hvad skal man så forlade sig på? »*På sin samvittighed*« svarer Scholl, for love ændrer sig, samvittigheden gør ikke, hvilket igen bringer Mohr til at spørge, hvor vi dog var henne, hvis alle gjorde, hvad de selv fandt rigtigt i øjeblikket. Dertil svarer Scholl, at som det er nu, dømmes der vilkårligt, og loven gælder kun for medløbere, ellers ville der ikke falde så hård en straf over folk som hende og hendes gruppe, der ikke har gjort andet end at forsøge at overbevise deres landsmænd med ord. Mohr kan ikke få ind i sit hoved, hvorfor Scholl, som er så ung, løber sådan en risiko, og hun svarer igen: »*På grund af min samvittighed*«. Mohr mener, at Scholl er blevet opdraget helt forkert, når hun ikke kan se, at Europas fremtid er nationalsocialistisk, men så fortæller hun om en dygtig jødisk lærer, hun havde, som pludselig forsvandt, og om psykisk syge børn, som blev kørt væk til aflivning fra et hospital, hvilket nogle af moderens veninder kunne bevidne. Disse mennesker har Scholl stor medfølelse for, og det mener hun ikke er dårlig opdragelse. »*Men det er jo*

uværdige liv« siger Mohr. Intet menneske kan fælde guddommelig dom over andre, svarer Scholl, ingen ved hvilken indre visdom, der kan opstå i et lidelsesfyldt sind. Ethvert menneskeliv er kostbart. Sophies samvittighed er altså ikke mavefornemmelser, den er bundet til Gud og dermed til næsten, som er skabt i Guds billede.

Mohr beder hende forholde sig til den ny tid, der er nu, og med hvis virkelighed hendes udsagn intet har at gøre. *»Selvfølgelig har det med virkeligheden at gøre. Det har med anstændighed, moral og Gud at gøre*« svarer Scholl. *»Gud eksisterer ikke*« udbryder Mohr heftigt. Han besinder sig, og i et sidste desperat forsøg på at få hende af kroen, læser han en præfabrikeret erklæring op, hvor Scholl skal tilstå, at hendes og broderens handlinger har været til skade for samfundet og for Tysklands hårdt kæmpende tropper, hvorfor hun fordømmer dem. *»Nej, det er ikke mit synspunkt*« svarer Scholl. Hvis hun skrev under, ville hun *»forråde ideen*.

Jeg ville gøre det samme igen. De har et falsk verdensbillede, ikke jeg. Jeg tror stadig, at jeg har gjort det bedste for mit folk. Jeg fortryder ikke, og jeg tager konsekvensen.« Her mødes den totale gudløse ideologi af den totale kristendom. Gud er virkeligheden, påstår Scholl, nazisterne har til gengæld opbygget en falsk virkelighed, og selv om hun taber i nuet, vil hun sejre ved at have gjort det rette. Hun tør lade sig dømme til Golgata, fordi Gud også vil rejse hende af graven, som han gjorde med sin egen kære søn. Scholls sidste bøn før hun føres til guillotinen gælder hendes land og hendes folk:

»Min Gud, herlige Fader. Jeg beder dig forvandle denne jord til en frugtbar ager, så dine frø ikke må falde forgæves. Lad længslen efter dig som skaber vokse, som de så ofte ikke længere ønsker at se. Amen«

Scholl ønskede, at hendes landsmænd atter skulle tage del i lovsangen af skaberen, og mange år senere fik hendes personlige offer stor betydning for en kvinde,

som var hendes jævnaldrende, men som havde taget et andet valg ved at søge stillingen som Hitlers sekretær. Traudl Junge hed hun, og i alle årene efter krigen bildte hun sig selv ind, at hun p.g.a. sin ungdom ikke kunne vide, hvad der foregik lige foran hendes næse. Så passerede hun en dag en mindeplade for Sophie Scholl og blev pinligt bevidst om, at hun kunne have vidst besked og taget et andet valg, hvis hun ville. Traudl Junge skammede sig, men det opbyggelige er, at Sophie Scholls bøn også gjaldt hende, og for os er det opbyggeligt, at Jesu bøn gælder os alle, for hedenskaben og dæmonien er ikke fortidige størrelser bundet til et bestemt land, de lurder altid på os, og derfor har vi brug for at høre disse ord: *»alt mit er dit, og dit er mit, og jeg er herliggjort i dem«*

Lov og tak og evig ære være dig vor Gud, Fader, søn og Helligånd, du, som var, er og bliver én sand treenig Gud, højlovet fra første begyndelse, nu og i al evighed.
Amen